

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Samaria

„En er kwam grote blijdschap in die stad“.

(Handelingen 8 : 8).

Boven Handelingen 8 : 4—25 staat in verschillende bijbeluitgaven het opschrift: **Simon de tovenaar.**

Alsof Simon de tovenaar de hoofdfiguur is! Het is wel begrijpelijk, dat we die tovenaar de man vinden, waarom het gaat in Handelingen 8. We vinden hem wel interessant! Zo'n merkwaardige, geheimzinnige figuur, die even naar voren komt, maar dan weer in het duister verdwijnt. Hij is dan ook werkelijk een legendarisch man geworden, die Simon. Wat is er al veel over hem geschreven. Als een Dienaar des Woords over deze Simon wil preken, dan kan hij er op rekenen, dat velen in de kerk zeggen: dat is nog eens interessant. We kunnen dan in een preek uitweiden over de léér van Simon. Het vermoeden uitspreken, dat hij een man was van de gnostiek, en we kunnen dan aan de gemeente een uiteenzetting geven van die gnostiek. We kunnen vertellen wat er in oude geschriften over deze Simon wordt meegedeeld. We kunnen ons bezig houden met de vraag: wat voor geloof had deze Simon? Een wondergeloof of een tijdgeloof of nog iets anders? En hoe is het met Simon afgelopen? Hij vraagt nog de „voorbede“. Zou het toch nog goed gekomen zijn met hem? Dat zouden we toch wel graag willen weten!

Maar als we zo sterk op Simon de tovenaar letten, lopen we gevaar uit het oog te verliezen, wat in Handelingen 8 zo duidelijk wordt gezegd: dit namelijk, dat het Woord des HEEREN naar Samaria komt, en daar wordt aangenomen.

Philippus daalde af naar de stad van Samaria.

Daar woonden de Samaritanen. Een vreemd volkje.

In 2 Koningen 17 lezen we, wie de Samaritanen waren.

Mensen uit Babel, Kutha, Avva, Hamath en Sevarfaim.

De koning van Assur heeft die mensen naar Samaria laten overbrengen. Zij werden dus gedeporteerd. Het waren D.P.'s, displaced persons, zouden we nu zeggen. Tegen wil en dank, vermoed ik. Palestina mocht een goed land zijn, het is toch nooit prettig, gedwongen te verhuizen. Ver van je geboorteland.

En vooral in het begin viel het niet mee. Want er waren nogal wat leeuwen in de streken van Samaria, en er vielen slachtoffers.

Toen zullen die mensen uit Babel wel helemaal genoeg gehad hebben van dat vreemde, vijandige land. Voor de koning van Assur zullen ze wel geen goed woord meer gehad hebben. Een mooie daad, om hen zo naar die ellendige stad Samaria te brengen, waar één of andere god hen nog ging terroriseren, en waar ze weerloos waren voor de wraak van die plaatselijke godheid.

Zo zien de heidenen dat altijd. Elk land heeft zijn eigen god, en die bepaalt welke stam er wonen zal.

Nu kan de koning van Assur wel zeggen: die god van Samaria is een god van niets, anders had hij wel voor de Israëlieten gevocht, maar je ziet nu wel, dat de koning zich ook nog wel eens vergissen kan. De god der Israëlieten is nog niet aan het eind van zijn krachten, dat zie je nu maar weer. Die leeuwen komen vast van hém.

In grote angst roepen ze om hulp. Laat de koning toch een deskundige sturen, een man die de nieuwe inwoners van Samaria leren kan, hoe Israëls God vereerd moet worden. Opdat er niet meer en steeds groter rampen zullen volgen.

Israël had lang en zwaar gezondigd. Daarom was het weggevoerd in ballingschap. Maar de HEERE kon het toch niet verdragen dat in de steden van Samaria Zijn NAAM veracht werd en vergeten. Alsof Hij verslagen was....

Toen kwam er een priester om het groepje Samaritanen te leren wie de HEERE is en hoe Hij gediend wilde worden.

Nu, daar is niet veel van te verwachten, zouden wij zeggen. Wat is dat voor een priester, die terug mag naar Samaria? Toch zeker zo'n valse priester van dat kalf in Bethel? Een man van de valse kerk! Daar zullen ze toch niet veel goeds van leren. En de toorn des HEEREN zal toch zeker niet worden afgewend omdat er nu weer zo'n kalfpriester emplooi heeft in Samaria.

Inderdaad. Veel beter wordt het niet met de Samaritanen. Ze klutsen alle mogelijke godsdiensten nu maar door elkaar. Toch lezen we niet meer van leeuwen, die slachtoffers maken. De brandende toorn des HEEREN was blijkbaar toch afgewend. De lankmoedige God van Israël had wat goeds met de Samaritanen voor.

In Johannes 4 lezen we, wát de Heere wilde met die Samaritanen. De Joden verachtten hen. Het waren immers mensen met een valse godsdienst. Ze stonden niet op de goede grondslag. Ze spraken óók wel over Jahveh, maar ze gingen niet naar Jeruzalem. Nu, dan moesten ze ook maar niet denken dat ze gunstelingen des HEEREN ooit konden zijn. Bovendien waren het geen echte joden. Aan het Messiaanse heil konden ze dus geen deel hebben. Ze stonden er buiten. De Joden liepen dan ook altijd in een grote boog om het land der Samaritanen heen, als ze van Noord naar Zuid moesten reizen, of omgekeerd.

Maar onze Heere Christus ging naar het land der Samaritanen.

Hij had daar een lang gesprek met een vrouw.

Hij zei niet: die godsdienst van de Samaritanen is ook wel goed. Neen, wij aanbidden wat wij weten, want het heil is uit de Joden. Gij aanbidt wat jij niet weet.

Toen bleek, dat de Samaritanen toch den Christus verwachtten. Ik weet, dat de Messias komt, zei de vrouw, de Messias die Christus genoemd wordt; wanneer die komt, zal Hij ons alles verkondigen!

Jezus zeide tot haar: Ik, die met u spreek, ben het.

Toen geloofde de vrouw, ja uit die stad geloofden velen der Samaritanen in Hem, en zeiden: wij hebben Zelf Hem gehoord en weten, dat deze waarlijk de Heiland der wereld is.

Dat zal onze Heiland wel sterk getroffen hebben: het volk van de HEERE, dat de beloften en de wet zo goed kent, verwerpt de Christus. Maar dat vreemde volkje met die valse godsdienst, die meng-religie, het blijkt open te staan voor het Woord, om dat Woord terstond met vreugde te aanvaarden. „Deze is de Heiland der wereld!“

Philippus daalde af naar de stad der Samaritanen en predikte hun de Christus. Alles ging volgens het programma, dat de Heere

Christus had opgesteld. Gij zult mijn getuigen zijn in Judea, én in Samaria!

Toen de scharen der Samaritanen hoorden de prediking van Philippus en de tekenen zagen, die hij deed, hielden zij zich eenparig aan hetgeen door hem gezegd werd. En er kwam grote blijdschap in die stad. De Heere Christus heeft weer naar ons omgezien! Hij was ons nog niet vergeten! Wij horen er óók bij! Het heil is ook voor óns!

Daar was dan ook Simon de tovenaar, die genoemd werd de grote kracht Gods. Ook Simon zelf kwam tot geloof en hij werd gedoopt!

Simon had zich voorheen beziggehouden met de magie. Dat is typisch heidens. Hij had de Samaritanen reeds lang door toverijen verbijsterd. Dan staat er in het grieks een woord, dat betekent: in extase brengen. Zo, dat een mens eigenlijk „buiten zichzelf komt te staan“, in trance raakt. De heidense priesters doen dat op allerlei manier. Zij weten de methodes om de mensen in trance te brengen. Zo iemand was Simon.

Nu ziet hij, hoe Petrus en Johannes de broeders de handen opleggen, en hoe die broeders dan de Heilige Geest ontvangen. We weten dat dit ontvangen van de heilige Geest zichtbaar en hoorbaar werd door bijzondere tekenen, het spreken in vreemde talen bijvoorbeeld. Dat leek veel op extase, op trance!

Geweldig, denkt Simon. Extase bereikt door alleen maar de handen op te leggen! Veel eenvoudiger methode dan vroeger! Vroeger moest het door urenlange zangen. En nu zó maar, door het opleggen der handen! Daarom vraagt hij aan Simon Petrus, of hij ook die gave hebben mag. Hij zal er wel goed voor betalen! Door die laatste opmerking geeft Simon de tovenaar zich bloot, of liever, de Heere ontmaskert hem. Hij is een valse broeder. Hij is nog op en top shamaan, trancepriester. Hij rekent met krachten en tegenkrachten, maar hij heeft geen oog voor de vergeving der zonden, om niet! Dat blijkt ook uit zijn vraag: Bidt gij voor mij tot de Heere, dat niets mij móge overkomen van hetgeen gij gezegd hebt. Simon de tovenaar denkt: Petrus heeft door zijn vloekwoord een magische vloek tegen mij losgemaakt. Daar kan ik niets tegen doen. De vloek zal mij vernielen. Want Petrus is krachtiger tovenaar dan ik. Laat Petrus nu zélf bidden voor mij, dat is de enige mogelijkheid dat de vloek die al naar mij toekomt, nog wordt gestuit.

Simon de tovenaar is in zoverre belangrijk, dat wij zien hoe de Heere deze valse broeder ontmaskert. Wat lag er in hem een gevaar voor de gemeente des Heeren onder de Samaritanen. Die Samaritaanse christenen hadden toch al zo'n onzuiver verleden. Alles klutsten ze door elkaar. Nu was het gevaar zo groot dat ze onder leiding van Simon de Toverenaar een beetje magisch christendom ook er nog doorheen zouden werken. Inplaats van dat ze voortaan zouden leven bij de volkomen verlossing, om niet! Wat heeft onze Heere toch goed gezorgd voor onze Samaritaanse broeders! Voor dat wonderlijk volkje, zo slecht onderlegd en zo weinig beginselvast. Als we denken aan onze broederschap die in de wereld is, aan de kerken achter het ijzeren gordijn, en aan de kerken in Indonesië en in China, dan zeggen we misschien wel eens: wat moet er van terecht komen. Ze zijn vaak zo weinig belijnd en slecht onderlegd. Maar als we voor onze broeders en zusters bidden, in Indonesië en in China, in allerlei andere landen ook, dan herinneren we onze Heere maar aan Zijn zorg voor de Samaritanen!

Gorkum.

A. H. ALGRA.

Een kankerplek in het kerkelijk leven

Men kan in het kerkelijk leven van alle tijden een verschijnsel ontdekken, dat de volle aandacht moet hebben van ieder, wie de zaak van Gods kerk ter harte gaat. Het is, in één woord gezegd, een verderfelijk en goddeloos verschijnsel, waardoor zeeën van ellende over Gods volk zijn gegaan en ontzaglijk veel schade aan de zaak des Heren werd berokkend.

Het verschijnsel, dat ik op het oog heb, vertoont een betrekkelijk eenvoudige structuur. Met allerlei variatie heeft het steeds dezelfde kern en het verloopt, bijna altijd naar een vaste wetmatigheid.

Het schema ervan is ongeveer aldus: Er ontstaat in een kerk een conflict tussen een paar broeders, tussen een kerkeraad en een broeder. De oorzaak daarvan is op zichzelf meestal niet van zo grote betekenis. Men heeft elkaar een hard woord gezegd. Men heeft al of niet in drift een verkeerde daad gedaan. Er werd iemand gecandideerd voor ambtsdrager, die een medebroeder niet wilde. Of een ontheffing uit het ambt werd verleend, welke een andere broeder niet zinde. Een dominé zei in zijn gebed of preek iets, dat sommigen ergerde. De kerkeraad nam al of niet een besluit over zitten en opstaan in de dienst, zus of zo zingen enz., enz., enz.

En dan begint het: de critiek komt los. Er worden al gauw zware, harde, scherpe woorden gebruikt. De andere „partij” gaat er op in en geeft tegenbetogen. Spoedig vallen de woorden: kerkbederf, ambtsverachting, goddeloosheid, hardnekkigheid, onbekeerlijkheid, enz. De zaak komt op de kerkeraad. Fel staan de broeders tegenover elkaar. De liefde wijkt. De gemeenschap gaat kapot. Men ziet geen broeders meer. Er zijn alleen maar partijen: aanvallers en verdedigers van de „zaak”. En er gloeit in velen tenslotte maar één begeerte, één felle drift: gelijk krijgen, winnen, de tegenstander op de knieën drukken. In onze dagen beginnen dan schrijfmachines te roffelen en komen stencilapparaten in beweging. De meerdere vergaderingen worden er in betrokken. De eigenlijke kwestie wordt al heel gauw totaal overwoekerd en bedolven door een „kerkrechtelijk conflict”. Men begint te spreken over aantasten van het gezag der meerdere vergaderingen. Of over opnieuw opkomende hiërarchie. Men brengt soms zelfs het ganse kerkverband in geding. Ten slotte stijgt de ellende ten top als querulanten, maniakken en stijfkoppen zich met de zaak gaan bemoeien om nu ook eens ten aanzien van zo'n kwestie hun sinister bedrijf uit te oefenen.

En het einde is op zijn ergst scheuring. Op zijn minst een verwoesting van de broederlijke verhoudingen, een schending van de gemeenschap der heiligen, een schade aan de kerk en de zaak des Heren, die misschien nimmer meer wordt hersteld.

Om zo concreet mogelijk te zijn, wil ik een voorbeeld geven van de gang van zaken bij zo'n conflict. Ik wil het nemen uit de geschiedenis van de afgescheiden kerken.

Onder de afgescheidenen was verschil van inzicht o.a. over het ambtsgewaad van de predikanten. Sommigen, vooral in het noorden wilden per se dat de predikanten steek, mantel en bef droegen, anderen verwierpen die ambtskledij.

In die dagen was er in Zwolle één dominé, die het ambtsgewaad had afgelegd. Hij heette de Vos. Hij hoorde tot de geestverwanten van Brummelkamp die geen van allen van een speciale domineeskledij wilden weten. In 1846 nam Ds de Vos een beroep aan naar Marrum. De gemeente daar vond het goed dat hij zich in de „gewone klederdracht” vertoonde. En zo zou hij dan komen. Maar hij had buiten de waard gerekend. In dit geval de classis Wansverd. Deze hield nl. de bevestiging van Ds de Vos tegen, omdat deze verklaard had geen ambtsgewaad te zullen dragen. Gelijk ook toen gebruikelijk was, kwam de zaak op de meerdere vergaderingen. En wel op de „Verenigde Provinciale Kerkvergadering van Groningen, Friesland en Drenthe”. Deze stelde zich achter de classis. Ds de Vos werd vermaand „geen ergernis te geven, maar eenvoudig de onzondige gewoonte te volgen,

welke tot nog toe gesticht en niet ontsticht had”.

De „Provinciale Vergadering van Friesland” sloot zich daarop eenparig bij dat oordeel aan en besloot, dat, als Ds de Vos zich niet zou onderwerpen, de eindbeslissing aan de Generale Synode over te laten.

Ds de Vos onderwierp zich niet aan deze prov. Vergadering. En zo kwam de zaak op de generale synode van Groningen in 1846. Deze synode deed toen deze uitspraak: „De Vergadering besloot omtrent het gewone gewaad der Leeraren, dat men het zal behouden, daar waar men in de Classen en Provinciën hetzelfde gewoon is en het afleggen ergernis zoude geven. Is zulks het geval niet, dat men het dan in de vrijheid late, echter met vermaning, dat dan zodanige leeraar naar zijn stand en burgerlijke of landsgewoonte gekleed ga, opdat het blijke, dat waar consciëntie-bezwaar hem zulks doet doen”.

Een bittere strijd, twist, polemiek brak over deze zaak los. En niet zo lang daarna kwam het tot een scheuring. De kerken van Gelderland en Overijssel kwamen apart te staan, los van de overige afgescheiden kerken.

Wanneer men zich een gang van zaken als bovengenoemde indenkt kan men zich precies voorstellen hoe de partijen naar het bekende procedé nu kunnen denken en redeneren.

Men gaat zich tegenover elkaar stellen en past dan allereerst op elkaar toe wat men de „dus-methode” zou kunnen noemen.

En wel op deze manier: De synode stelde iets vast, dat niet in Gods Woord is gegrond! „Dus” matigt zij zich een macht aan naast Gods woord. Maar wie zich een macht aanmatigt naast Gods woord, gaat in feite naast God zelf staan en „dus” kent hij zichzelf Goddelijke macht toe. Bovendien, als men aan een ambtsgewaad en dergelijke waarde toekent, pleegt men daar afgoderij mee! Dat is „dus”: hij bedrijft een zonde tegen het eerste gebod! En wie deze zonden bedrijven moeten maar eens goed bedenken wat in Openb. 22: 16 staat: Indien iemand hieraan toevoegt, God zal hem toevoegen de plagen, die in dit boek beschreven zijn.

Een synode die zulke uitspraken durft doen is bovendien en zo voluit hiërarchisch! Zij schendt dus het accoord van gemeenschap der kerken en handelt „dus” tegen de tweede tafel der wet!

Het einde van dat zelf-verzekerde voortgaan van conclusie tot conclusie kan zijn en was ook heel dikwijls dit, dat men zo'n synode met wie het met haar eens zijn verdoemde.

Maar wie tot de andere „partij” behoren zitten ook niet stil, houden evenmin hun mond en geven eveneens in niets een streep toe! Wie het kerkelijke leven kent weet precies langs welke rails het karretje van hun redeneringen zich zal voortbewegen.

Deze zullen n.l. zeggen: Wat wij besloten hebben gaat niet in tegen de Schrift. Wat wij bedoelen is alleen maar de orde, de rust, de stichting der gemeente. Wij zijn bezorgd over de ergernis, welke door die nieuwerwetse opvattingen omtrent de kleding der dominees in de gemeente wordt gebracht. Wij strijden ook voor de waardigheid van het ambt. Wij willen voorts de goede oude gewoonten handhaven. En als een synode met deze bedoeling iets uitspreekt dan moet men daar naar luisteren! Wie dat niet doen zijn independentistisch. Er is ook nog zo iets als kerkverband! Wie deze en dergelijke besluiten der meerdere vergaderingen niet nakomt richt twist en scheuring aan in de kerk. En zo iets is een erge zonde. In het Avondmaalsformulier staat zelfs dat zulk soort lieden het Koninkrijk Gods geenszins zullen beërven!

Zo staan de partijen ten slotte tegenover elkaar. In Gods Naam veroordelen en verdoemen ze elkaar. En de scheuring is, voor men het goed en wel beseft, een feit geworden. Er ontstaan dan twee kerkengroepen, die elkaar over en weer gaan betiteln als valse kerk. Misschien duiden ze zich uiteindelijk wel aan als: „Gereformeerde Kerken bewarende het ambtsgewaad” en: „Gereformeerde Kerken handhavende de kleervrijheid”.

UIT DE INHOUD:

Samaria	A. H. A.
Een kankerplek in het kerkelijk leven	C. V.
Hoe krijgen wij een betere Psalmberijming?	D. W. L. M.
Een promotie van vijf en twintig jaar geleden	G. P.
Fundamentele vragen (V)	J. Stw.
Wenkend perspectief	J. P.
Kritische krabbels	Frater
Persschouw	
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

Wanneer men nu deze gang van zaken gelovig, en dat wil in dit geval vóór alles zeggen: nuchter, bekijkt, zal iedereen zeggen: deze gang van zaken is kerkverwoestend, Godonterend. Mag ooit op grond van een zo idioot ding als het ambtsgewaad der predikanten Christus' kerk worden gescheurd? Ieder die op voldoende historische en kritische distantie staat van een dergelijke gang van zaken zal zonder meer afkeuren wat zo is geschied.

Maar waar zit dan de eigenlijke oorzaak van deze ellende?

In de eerste plaats openbaart zich in zo'n conflict-situatie wat men zou kunnen noemen een **abstractie-zucht**. Dat wil zeggen: men ziet tegenover zich niet meer levende mensen; mede zondaren; broeders in Christus, met hoeveel fouten en gebreken ook. Neen, men ziet alleen maar tegenstanders en voorstanders van een gedachte, van een bepaalde opvatting, die men enerzijds verfoeit en anderzijds verdedigt. En daarom slaat men er op los! Men ziet in de broeders alleen maar wezens die een verwenste of geliefde zaak of idee verwerpen of verdedigen. Daarmee uit. En daarom verdoemt men elkaar. En omgekeerd: men aanvaardt als medestanders, als partijgenoten, allen die de gehate zaak eveneens aanvaarden of verwerpen. Ook al zijn deze alles behalve voorbeeldige christenen. Daar heeft men dan geen oog meer voor. Men is, al beseft men dat niet en al ontkent men dat heftig, voluit partijganger geworden. De zaak, de kwestie waar het om gaat, is het enige criterium waarnaar de partijen zich vormen en de fronten worden geconsolideerd.

Maar behalve dat kwaad treedt ook nog een ander op. Het is een vervloekte **logicisme**, een ellendig **rationalisme**, dat al maar redeneert en concludeert en zo fouten, zonden, situaties construeert, die volkomen in strijd zijn met de nuchtere werkelijkheid. Met behulp van een dergelijke redenering maakt men van een fout, een misstap van een broeder misschien wel een onvergefelijke zonde. En van een informaliteit in de regering der kerk een independentistische verwoesting van het kerkverband of ook een monsterachtige openbaring van hiërarchie. Of ook omgekeerd: men redeneert werkelijk ernstige zonden weg en reduceert die tot misstappen.

Het is niet te zeggen hoeveel kwaad door deze onhebbelijkheid, deze zondige dwaasheid reeds is aangericht.

Wat staat de Schrift, wat staat het Evangelie van Christus hier mijlen ver vandaan en boven.

Daarin wordt immers met alle kracht gezegd, dat juist ten aanzien van de regering der kerk en in de omgang met de broeders allen vriendelijk, nederig, zachtmoedig, mild, barmhartig zullen zijn. Dat men altijd bereid zal zijn zich zelf te verloochenen, twee mijlen te gaan als een mijl gevraagd wordt. Daarin leest men van de Heiland, die, als de kerkder-joden Hem heeft verworpen, weent en nog steeds zijn handen naar haar blijft uitstreken en haar blijft lokken met zijn liefde.

Daarin leest men van een Paulus, die wel voor eeuwig wilde verdoemd worden als zijn broeders naar het vlees — ze hadden hem jarenlang vervolgd, gehoond, gemarteld en naar het leven gestaan — daardoor zouden behouden worden.

Daarin horen we van een apostel, die aan

die ellendige, hoogmoedige, ondankbare kerk van Corinthe verzekert, dat hij wel voor haar wilde sterven en die ook en juist tegenover haar in praktijk brengt wat hij haar in het onsterfelijke hooglied der liefde uit 1 Cor. XIII voorzong.

Het is een ontstellend ding, dat van deze geloofshouding, deze Geestelijke gezindheid, deze „geest van Christus” zo angstig weinig in de kerk wordt gezien.

Men zou het soms wel willen uitschreeuwen: Zie toch naar Christus zoals Hij worstelt met eindeloos geduld, om ons, ellendige, eigenwijze, koppige en hardnekkige zondaren te „slepen” — dat woord gebruikte Hij zelf — naar het Vaderhuis. Lees toch de slotstukken van de brieven van Paulus. Drink de wijsheid in van de Spreuken. Bedenk dat u, die uw broeder zo hardnekkig benaauwt om een schuld van enkele centen, millioenen kwijtscholden zijn!

Ja, ieder weet wat velen nu zullen zeggen. Het is dit: maar we moeten toch strijden voor de waarheid en het recht!

Inderdaad!

Maar die strijd kan, mag, zal alleen dan goed gevoerd worden als wij in der waarheid die vriendelijke, nederige, zelfverloochenende, gaarne vergevende, altijd weer het goede denkende en hopende, de broeders met gans het hart vasthoudende, „geest van Christus” hebben en openbaren.

Als de strijd om de waarheid en het recht niet in deze geest wordt gevoerd is ze erger dan de pest schreef Calvijn eens.

Ik wil nu een paar voorbeelden noemen van kerkelijke houding, waarin die geest van Christus heerlijk aan de dag trad.

Dezer dagen las ik in de Calvijn-biografie van Staehelin het volgende verhaal.

In een stad van West-Duitsland was de kerk tot reformatie gekomen. Ze had zich in leer en kerkinrichting georiënteerd aan de Zwitserse reformatie. Na verloop van een aantal jaren verlangde de landsheer, dat deze kerk de lutherse kerkordening zou aanvaarden. Zoals haast vanzelf spreekt ontstond in die kerk toen een felle strijd tussen hen die de vorst ter wille wilden zijn en anderen, die de bestaande kerkinrichting wilden handhaven omdat ze meer Schriftuurlijk was.

Het ging daarbij in concreto over de volgende kwesties: persoonlijke biecht bij de predikant vóór het Avondmaal; particuliere avondmaalsbediening (aan de zieken); de nooddoop; het begraven in de kerken; het luiden van klokken bij de begrafenis; het houden van de christelijke feestdagen ook die welke ter ere van Maria waren ingesteld.

Zoals zo dikwijls geschiedde wendde ook deze kerk zich tot Calvijn om advies. En merkwaardig: alleen de nooddoop door vroedvrouwen enz. wees hij radicaal af. Ten aanzien van de feestdagen schreef hij: ik zou wensen, dat gij ten minste die standvastig afwijst, die niet geschikt zijn tot opbouw, maar reeds zonder meer het merk van bijgeloof op het voorhoofd dragen. Want wat heeft een discipel van Christus b.v. met de ontvan-genis en de hemelvaart van Maria van doen? Maar ten aanzien van de rest wilde hij dat de gemeente zich zou schikken naar de wens van de vorst. Hij beëindigde zijn brief aldus: Ik zie wel hoe onaangenaam uw positie is ten opzichte van de vorst. Maar als ge met bescheiden beslisterheid toont, dat ge om hem ter wille te zijn in geen geval tegen Christus kunt handelen, dan twijfel ik er niet aan, of hij zal zich uiteindelijk billijk en genadig betonen. Weest daarom niet trots, heftig, koppig. Met gematigdheid bereikt men beter het doel. En bij alle trouw in dat wat gij als recht en goed erkent, moet gij steeds bedenken, dat nog nergens de volkomenheid is bereikt en dat wij daarom overal daar moeten toegeven en ons naar de mening van anderen schikken, **waar niet uitdrukkelijk iets van ons verlangd wordt wat verboden is.**

Zo was de felle Calvijn, de grote strijder voor waarheid en recht!

Als de eenheid der kerk in geding kwam, als het ging om het behoud van de gemeenschap der heiligen, dan moest men overal toegeven waar niet uitdrukkelijk iets verlangd werd dat God had verboden!

Hoeveel ellende zou zijn voorkomen, als men in onze kerkelijke wereld deze echt

christelijke regel overal in praktijk had gebracht.

Ik noem nog een ander geval waarvan ik enkele jaren geleden hoorde.

In een van onze kerken was een broeder, die er zich verschrikkelijk aan ergerde, dat men bij de voorlezing der wet de aanhef: „Toen sprak God al deze woorden”, weglief. Zijn bezwaar was dit, dat de voorlezer door deze woorden weg te laten net deed of hij God was. De wetslezer zei immers: Ik ben de HERE, uw God. Er werd veel met deze broeder gesproken. Maar men kon hem niet tot andere gedachten brengen.

Wat nu?

De kerkeraad had volkomen gelijk in deze afwijzing van het bezwaar van deze broeder. De wetslezing werd immers aangekondigd met woorden als: Luisteren we nu naar de heilige wet van God of iets dergelijks. Moest men de broeder nu verder trotseren en zijn gang gaan? Misschien brak hij, een oud man, dan wel met de kerk?

Natuurlijk waren er die zeiden: Stoor je toch niet verder aan die dwarskop. Laat hem opkrassen als het hem niet aanstaat in de kerk.

Maar de kerkeraad dacht zo niet. Hij schreef zo ongeveer: Waarde Broeder — u hebt volkomen ongelijk met uw bezwaar! Maar we willen met uw zwakheid in deze rekening houden. In Christus' kerk mag men over kwesties als deze geen ruzie maken. En daarom zullen we de wet voortaan laten lezen met de inleiding.

Ook al zou het bezwaar van deze broeder niet ernstig zijn geweest, dan had de kerkeraad door zijn wijs en broederlijk optreden deze man in ieder geval op liefdevolle wijze een voorwendsel ontnomen! En dat is ook een zeer belangrijk ding van de pastorale zorg.

Ik geloof, dat de Here Christus zeer blij is geweest met deze echt broederlijke, kerkelijke daad!

Om nog eens op de synode van 1846 terug te komen: Deze had volkomen ongelijk toen ze bepalingen maakte over die ambtskledij. Maar zou Christus niet verblijd zijn geweest als de dissidentiërende broeders tegen de synode hadden gezegd: U doet beslist verkeerd met te besluiten zoals ge deedt. Ge tast

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Drs. G. Puchinger, Utrecht
Drs. H. R. Rookmaaker, Amsterdam-Z.
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

in feite de christelijke vrijheid aan. Wij zullen daarom blijven getuigen tegen wat u vaststelde. Maar omdat die kledij als zodanig niet de substantie der leer, niet de grondslag der kerk raakt en het dragen ervan als zodanig geen zonde is, zullen we ons om der wille van de eenheid en de vrede der kerk voorlopig schikken naar wat u vaststelde?

Er is geen sterker, geen meer Geestelijk verzet tegen, geen vernietigender critiek op een dergelijke kerkelijke beslissing mogelijk dan dit!

Er moge in onze kerken een voortdurend gebed zijn om wijsheid, liefde, vriendelijkheid, barmhartigheid, inschikkelijkheid, bewegelijkheid, zelfverloochening bij allen die God in zijn kerk verwaardigde tot de ambtelijke dienst.

God geve in deze werkelijk voortgaande reformatie.

C. V.

Hoe krijgen wij een betere psalmberijming?

II

Wij zeiden reeds dat het rapport van onze deputaten voor de psalmberijming uit 36 pagina's bestaat. Alweer dus een lijvig stuk, dat onze arme synodeleden moeten verteren, alvorens zij tot wijze besluiten kunnen komen?

Misschien valt dat wat mee.

Om te beginnen hebben deputaten gestreefd naar leesbaar proza, met vermindering zoveel mogelijk van het orthodox kerkelijk jargon, dat wel vertrouwenwekkend maar stomvervelend kan zijn. Voorts hebben zij getracht „to the point” te zijn, hetgeen is overgezet zijnde: ter-za-ke. Daartoe hebben zij de stof verdeeld in niet minder dan 27 korte artikel-tjes, elk voorzien van een kopje. Haastige lezers kunnen dus volstaan met alleen deze koppen te lezen: immers ook koppensnellers kunnen zachteardige synodeleden zijn. En voor wie gehéél onvoorbereid naar de synode zou willen gaan is een inhoudsopgave toegevoegd, welke in de bus van Amersfoort naar Spakenburg ruimschoots uit het hoofd geleerd kan worden, en die wellicht voldoende wetenschappelijke grond biedt om over de zaken van de kerkzang mee te spreken.

Maar of dit rapport nu uitvoerig bestudeerd, haastig doorgevoegen of achteloos geïgnoreerd wordt, deputaten hebben zich beijverd om metterdaad een zodanig rapport te leveren, dat het de kerken moge „toespreken, als in overeenstemming met Gods Woord”. En dát was de wens van het vorige deputaatschap, dat met afgesneden hemden naar huis werd gestuurd!

Wat dit vorige deputaatschap in 6 jaren niet heeft kunnen bereiken, moest door tegenwoordige deputaten in 9 maanden worden verricht. De opdracht van Enschede werd immers gedateerd op 3 Dec. 1956. Een jaar

voor de synode van Spakenburg samenkomen zou, alzo uiterlijk 2 Sept. 1957, zou het rapport gereed moeten zijn, luidde de opdracht. En deze opdracht strekte belangrijk verder dan die aan vorige deputaten: immers moest niet slechts het Psalter-1949 van een gedocumenteerd oordeel worden voorzien, maar bovendien wensten de kerken tijdig ingelicht te worden over de „andere mogelijkheden”, d.w.z. beoordeling van andere gehele of gedeeltelijke rijmproeven, krachten binnen eigen kerkverband, kans op het zingen van onberijmde psalmen. Wanneer het kerkverband eenmaal overgewaardeerd wordt wil het — zo leert de geschiedenis — wel eens onredelijke eisen stellen aan menselijke krachten. Dan wordt niet meer verzocht maar bevolen. Dan wordt niet meer gezocht maar benoemd. Dan worden de geschikte krachten niet meer uitgenodigd, maar aangewezen, bij voorkeur eerst in de kerkelijke bladen, later per officieel mandaat. En schieten zij tekort in een „stipte uitvoering” van de hun „verleende opdracht”, dan kunnen zij onverhoord smadelijk naar huis worden gezonden.

Deputaten hebben aan de onmogelijke opdracht van Enschede voldaan — zij het met alle denkbare menselijke tekortkomingen. En daarom durven wij de zaken hier ook eens zo te stellen. Want wel hebben zij de beoordeling van het Psalter-1949 slechts op steekproeven kunnen gronden; en wel hebben zij de geboden „andere mogelijkheden” slechts vluchtig kunnen ordenen, opsommen en sorteren; en wel zou hun exegetische en dogmatische arbeid onmogelijk zijn geweest, indien zij niet over het enorme dossier van hun voorgaand deputaatschap hadden kunnen beschikken; en wel hebben zij de gestelde tijd van negen maanden moeten overschrijden; maar hun rapport kan onze kerken onder Gods stellig verbeurde zegen veel verder brengen: kan de weg openen naar het

volkomene, reine loffer, te weten de varren der lippen (Hos. 14 : 3), dat is de offerande des lofs, de vrucht der lippen die zijn Naam belijden, Hebr. 13 : 15.

Wij hopen van harte, dat het daartoe eens mag komen. Want wij belijden dat de Heere zelf zijn kerk en derzelve kerkzang in stand houdt, mits onze kerkelijke vergaderingen niet bevonden worden tegen Hem te strijden.

Hoe hebben deputaten nu hun oordeel over het Psalter-1949 samengevat?

In afwijking van de methode van het vorig deputaatschap (dat zich op de grondtekst van een aantal uitgekozen psalmen heeft geworpen), en van de methode van de Kerk van Vianen (de enige ons bekende kerk, die een zelfstandig oordeel over deze berijming opstelde, en die de achtergronden van deze berijming heeft geanalyseerd) — hebben onze huidige deputaten in hoofdzaak het gebruik van een aantal praegnante trefwoorden stelselmatig nagegaan. Onderzocht werd dus, of de berijming de zin van een reeks belangrijke woorden, welke in de Schrift een geheel eigen en onmiskenbare betekenis hebben gekregen, juist heeft verstaan en weergegeven.

Zij kozen daartoe de woorden: „HEERE”, „rechtvaardige”, „godelozen”, „zachtmoedigen”, „gerechtigheid”, „ongerechtigheid”, „werkers der ongerechtigheid”. Van elk dezer trefwoorden werd eerst de typisch-Schriftuurlijke betekenis aangewezen, waarna gecontroleerd werd, hoe de berijmer de zin van deze trefwoorden in zijn berijming heeft weergegeven. Dit onderzoek leidde tot evenzoveel teleurstellingen als er proefwoorden zijn gekozen.

Het woord „HEERE”, als eigenaam van de God des verbonds, welke eigenaam door de statenvertalers steeds met vijf hoofdletters werd geschreven, is door ds Hasper stelselmatig weggelaten, dan wel vervangen door

de woorden „God”, „Heer”, „Gij”, „Hij”, „Hem”, of „Heilige”. Ondanks het dringend advies van ons vorig deputaatschap is ds Hasper op dit punt zelfs beneden het niveau van onze huidige psalmberijming van 1773 gebleven.

De term „rechtvaardige”, welke volgens Luk. 1 : 16 de betekenis van „wandelende in de geboden des HEEREN” blijkt te hebben, werd telkens door het subjectivistische woord „vrome” vervangen. Ook hierin werd door de auteur een advies van onze vorige deputaten verworpen. — Het woord „godelozen”, dat wij bijvoorbeeld in psalm 1 : 1, 2, zo duidelijk verstaan, werd zes maal door de onpersoonlijke „godeloosheid” vervangen, achtmaal met „de boze” vertaald, twee maal verzwegen, drie maal vagelijk omschreven; en dit alles binnen het bestek van de eerste 20 plaatsen uit het psalmboek. — De term „zachtmoedige”, die ons voor Mozes (Num. 12 : 4) en voor de erfgenamen van het nieuwe aardrijk (Ps. 37 : 11 en Matth. 5 : 5) wordt gegeven, wordt stelselmatig vervangen door woorden als „nederigen” en „ootmoedigen”. Nu blijkt reeds uit Col. 3 : 12, dat „zachtmoedigheid” en „ootmoedigheid”, die daar afzonderlijk genoemd worden) niet hetzelfde betekenen. Het ene zegt „zacht van hart”, en het andere: „zonder pretenties”. — Het woord „gerechtigheid” (en wij denken, om dit te verstaan, aan Spr. 14 : 34 en Ps. 45 : 8) wordt in 13 gevallen in de juridische sfeer getrokken, waar het slechts zijdelings verband mee houdt. — Waar „gerechtigheid” door de berijmer niet voldoende verstaan, althans onbevredigend weergegeven werd, daar zijn de ervaringen met „ongerechtigheid” en „werkers der ongerechtigheid” naar rato. In al deze steekproeven, die zich over de gehele bundel uitstrekten, kwamen bevredigende, maar vooral onbevredigende en onherstelbare resultaten te voorschijn.

D. W. L. M.

Een promotie van vijf en twintig jaar geleden

(1933 — 3 Maart — 1958)

Het is op 3 Maart vijfentwintig jaar geleden dat Prof. Dr. K. Schilder te Erlangen promoveerde bij Prof. Dr. E. Herrigel tot doctor in de wijsbegeerte op een dissertatie **Zur Begriffsgeschichte des „Paradoxon”**.

Wie in onze kring het voorrecht hebben zich deze datum nog te herinneren, en in staat zijn zich opnieuw in te denken in de tijd waarin wij toen leefden, ziet iets van de geweldige veranderingen die in luttele vijf en twintig jaren plaats vonden.

Adolf Hitler was in Duitsland juist aan de regering gekomen, Roosevelt zou in Amerika op 4 Maart zijn ambt aanvaarden, en in Nederland had het derde Kabinet Ruys de Beerenbrouck een weg gezocht en gevonden om eerder heen te gaan dan aanvankelijk verwacht was. Nederland vierde het eeuwfeest van Willem de Zwijger. En dat alles werd zwaar overschaduwd door de crisis der werkloosheid en wat daarmee verband hield. In zijn beroemd geworden rede **Sint Vitusdansen**, gehouden voor de Vereniging voor actieve handelspolitiek, had op 1 Februari 1932 Dr. H. Colijn de woorden gesproken: „En daarom herhaal ik nog eens, dat, nu het gaat om behoud van het „naakte bestaan”, geen enkel middel, dat baat kan brengen, mag worden afgewezen”. Hij zal in April 1933 bij de verkiezingen belangrijke winst boeken voor zijn partij, en een maand later zal hij optreden als het gezagvolle hoofd van een Crisiskabinet.

In die tijd vond de promotie met de hoogste lof plaats van dominee Schilder. Te Erlangen, waar onder meer de vermaarde Nieuw-Testamenticus Theodor von Zahn gedoopt had, die wel de man van Erlangen genoemd mag worden, en die nu juist vijf en twintig jaar geleden, op 15 Maart, op vijf en negentigjarige leeftijd te Erlangen stierf.

Het was in de tijd dat men in gereformeerde kring verdedigde dat een goed gereformeerde eigenlijk moreel verplicht was aan de Vrije Universiteit te promoveren, en dat

men het kwalijk nam als dat niet het geval was. Dominee Schilder, die daarbij uiteraard met de dogmaticus van de Vrije Universiteit, de vroegere Hoofdredacteur van **De Reformatie**, geen warme verhouding meer had, verkoos de vrijheid en behaalde de doctorsgraad in het buitenland, in Erlangen. Prof. Dr. J. Waterink schreef in die dagen in **De Reformatie**, zich in een felicitatie richtend tot Dr. K. Schilder: „Voor bijna alle gevallen vind ik de mode om te gaan promoveren in Duitsland voor de Gereformeerde theologen af te keuren, maar dat „bijna” laat ruimte voor gevallen als dat laatste van jou”.

De dissertatie van ruim 460 pagina's biedt een onderzoek naar het begrip PARADOX, één der grondtermen uit de jonge theologie van Karl Barth, tevens één der begrippen die in de moderne tijd weer veel naar voren kwam.

In genoemd felicitatieartikel schreef Prof. Dr. J. Waterink: „Och, bestudeerden nu eens vrienden van Dr. Schilder als Barth en Haitjema dit boek”.

Eerlijk gezegd, ik geloof dat deze dissertatie ook in de naaste kring van geestverwanten van de gepromoveerde maar weinig is bestudeerd. Voor mij is één der opmerkelijkste feiten rondom deze dissertatie dat ze in de wetenschappelijke pers van Nederland niet of nauwelijks besproken is. Zelfs **Philosophia Reformata**, het in 1936 opgerichte uitnemende wetenschappelijke tijdschrift van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte, is er later nooit toe gekomen aan dit proefschrift de nodige vaktechnische aandacht te besteden.

Toch zou het van belang zijn een studie te wijden aan de Erlanger studieperiode van Prof. Schilder. Reeds omdat wij daarmee meer licht zouden kunnen krijgen omtrent de vraag uit welke wetenschappelijke bouwstoffen zijn latere gedachtegang is opgebouwd. Vast staat dat hij door de **Kritik der reinen Vernunft** is heengekropen. Aan zijn vriend Veenhof schrijft hij vanuit Erlangen: „Ik heb het allermeest aan Herrigel's

Einführung in den Geist der Kantischen Transzendental-philosophie” en even later: „Ik ploeter zoo af en toe in Kant maar 't is nog machteloos vechten”. Wie het exemplaar doorbladert waaruit Prof. Schilder de **Kritik** van Kant heeft bestudeerd, wordt getroffen door de aanstrepingen en omkringelingen, waaruit blijkt dat hij hele stukken van Kant woord voor woord heeft uit elkaar geplozen, gelijk noodzakelijk is voor wie werkelijk in dit denkgenie wil doordringen.

De methode van de dissertatie is in hoofdzaak die waarmee ook Prof. Dr. S. U. Zuidema later in diverse artikelen, redevoeringen en colleges Kierkegaards geschriften ontleed heeft: niet vanuit diens persoonlijkheid, maar via een typische begripscritiek, die, met behulp van het ontleedmes van logica en dogmatische bezinning, haarfijn is afgestemd.

Velen zullen misschien de vraag stellen of deze methode voor een **religieuze** Kierkegaardcritiek voldoende is, of zijn persoonlijkheid en levensgang niet een zo grote rol hebben gespeeld dat men deze toch eigenlijk in de analyse betrekken moet, omdat men anders een aspectief Kierkegaardbeeld bouwt.

In dit geval is de dissertatie door de titel gedekt, die nu eenmaal toezegt een bijdrage te leveren over de begripsgeschiedenis van het PARADOXON, waarbij Calvin en de Kierkegaardiaanse school aan elkaar geconfronteerd worden. Ook voor wie van mening zou zijn dat Kierkegaards geschriften niet uitsluitend begripsmatig gemeten mogen worden, maar dat men ook heeft te rekenen met wat Edmund Husserl wel de **Einführung** genoemd heeft, zal toch in deze strikt analytische beoordeling veel vinden dat van groot belang is.

Want bovenal, hier wordt een getuigenis gegeven vanuit het gereformeerd-confessionele standpunt tegenover de door en door individualistische grondslag van Kierkegaards theologie, wijsbegeerte en psychologie. Des te merkwaardiger om te bestuderen, omdat Schilder ondanks zijn onoverbrugbare dogmatische divergenties jegens Kierkegaard, qua persoonlijkheid toch wel eens aan Kierkegaard doet denken. Want soms, als men het denkwonder volgde van Schilder, kwam de naam Immanuel Kant in de gedachten; en bezag men die diep bewogen persoonlijkheid van Schilder, die de diepste consequenties van een conflict volkomen kon aanvaarden, dan dacht men aan Kierkegaard.

In dit verband is deze dissertatie waarlijk boeiend, omdat hier als altijd bij Schilder meer een confrontatie met dan een fotografie van de beschrevene wordt gegeven. Want de schrijver heeft ook met deze dissertatie zijn naam eer aangedaan. Hier is een schilder aan het woord, die ook in dit zware boek, waarin zelfs de wiskunde niet geheel ontbreekt, iets van zichzelf heeft gegeven. Nog afgezien van de wetenschappelijke waarde, zou men deze dissertatie **welsprekend** kunnen noemen, in de zin waarin Prof. Dr. J. Huizinga dit woord gebruikte, toen hij schreef: „Welsprekendheid is een schilderen van de gedachte; een redenaar behoort aan de dingen iets van zichzelf toe te voegen, en een schilderij te maken in plaats van een portret”.

In bovenstaande zin is Schilder zijn gehele leven **welsprekend** geweest, hij is het ook in zijn dissertatie. Dat komt omdat Schilder overal en altijd confessor was; men hoort zijn hart steeds kloppen achter al zijn woorden; daarom ook volgde hij altijd geheel eigen weg, naar eigen inzicht en overtuiging!

* * *

Prof. Dr. K. Schilder heeft zijn studie voltooid in Duitsland. Hoe heeft hij ervan genoten nog één maal terug te keren naar de collegebanken. „Hier is 't leven goed” schreef hij al gauw aan Veenhof. In een zeer belangrijk artikel **Ten Geleide**, waarmee het waardevolle gedenkboek „Gedenkt Uw Voorgangers” van Oosterbaan & Le Cointre aanvangt, schreef Prof. C. Veenhof onder meer over die tijd: „Schilder heeft ook in Erlangen veel schoons beleefd. Zijn naar eenheid hunkerend hart zocht contacten waar het maar mogelijk was. De kerk verzuimde hij nooit. Hij vierde daar ook Avondmaal. In de Lutherse kerk nam hij brood en wijn geknield in ontvangst”. Zelf schreef Schilder daarover aan Veenhof: „Ik zie elken Zondag den ouden Zahn (92 jr) in de kerk. Ik zie hem bidden, zingen, de 12 art. opzeggen en ik voel

de wijde kracht van het christelijk geloof".

Eén ding moet in dit verband nog genoemd worden: zijn studietijd in Duitsland viel samen met de jaren dat Hitler de macht veroverde. Zijn persoonlijke aanraking met dit alles kunnen wij niet hoog genoeg aanslaan, vooral in het licht van zijn latere bestrijding van de N.S.B. en de Duitse overaard. En hoe kon het anders, hij liet zich ook in Duitsland niet onbetuigd, maar hij heeft getuigd — ook hier was de confessor op zijn post! Voor wie iets weet van de werkelijk woedende strijd van de Hitlerbeweging, reeds in die jaren, tegen alles wat niet puur Duits was, is duidelijk dat men het een daad van moed mag noemen dat hij hier als vreemdeling getuigde tegen de leugens van de Hitlerbeweging. Op 15 Juli 1930 schreef hij aan zijn vriend Veenhof: „Gisteravond een lezing bijgewoond over: Student en Antisemitisme, geweldig debat. Hartstochten zóóals wij ze niet kennen. Een probleemstelling, ook bij den referent, die de eerste beginselen van ons Calvinisme totaal verfehlt. Het greep me zoo — dit gebrek — dat ik 't gewaagd heb, ondanks mijn gebrekkig duitsch, ook te spreken. Ze waren zoo vriendelijk mij niet uit te lachen, en ik vond het een zegen, dat na mijn woord een enkel applausbegin (van joodsche zijde) dadelijk gesmoord werd, hoewel de christenen 't er mee eens waren, geloof ik. Of liever: juist daarom! De geestelijke probleemstelling van het Calvinisme — dat bleek nu gisteravond weer — pakt dadelijk, dringt 't geweten in, en brengt een applaus —, schreeuw- en fluitvergadering tot respect voor 't begrip zonde! Zoodat ze niet meer applaudisseeren doch rustig zijn. 'n Volk dat Calvin niet kent, mist erg veel".

* * *

Hoe lang lijkt dat alles reeds weer geleden. Wanneer wij Nederland en Europa en ook onze eigen gereformeerde wereld bezien, lijkt het er op alsof wij in plaats van 25 jaren reeds generaties nadien leven!

En toch is onze tijd direct opgekomen uit een tijd toen Roosevelt en Hitler, Churchill en Colijn hun strijd streden. En terwijl wij al weer het levenswerk van Prof. Schilder zien als een afgesloten geheel, moest zijn

belangrijkste arbeid voor het publieke leven vijf en twintig jaar geleden nog aanvangen.

Toch doen wij er goed aan in de geest van Groen van Prinsterer Christelijk-Historisch te zijn. Hoewel vóóruit ziende, mogen wij de band met het verleden niet doorsnijden. Wij moeten ons veeleer door gesprek en studie bewust worden van alle banden die ons met dat verleden verbinden, 't zij goede 't zij kwade, omdat zulks ons helpt onze eigen tijd werkelijk te verstaan. En dat is nodig wanneer wij het Evangelie willen uitdragen in deze tijd!

Het is niet ieders werk zich door studie te oriënteren op heden en verleden. Maar het is te hopen dat diegenen die daartoe de gelegenheid hebben deze dissertatie niet geheel zullen voorbijgaan bij het zich reken-schap vragen van wat Prof. Dr. K. Schilder ons ook in wijsgerig opzicht te zeggen heeft. Wie daarbij zou menen dat zijn wijsgerige inslag wel verwaarloosd kan worden, komt met de aanleg van Prof. Schilder en dus met zijn gehele persoonlijkheid in strijd!

De mythe omtrent een persoonlijkheid vormt een direct religieus gevaar, wijl de mythe, als vrucht van pistische fantasie, zélf een pistisch karakter vertoont, en dus altijd een afgodsbeeld vormt. De critiek op een persoonlijkheid kan onrechtvaardig zijn, maar is uiteindelijk toetsbaar en eist juist confrontatie met die persoonlijkheid, een confrontatie die vruchtbaar móét zijn, wanneer deze ernstig, voorzichtig en op lange termijn geschiedt. Slechts wie niet meer gelezen, besproken en overdacht wordt is als wetenschapsman en getuige eerst waarlijk gestorven!

De Calvinisten in Nederland hebben de laatste eeuw hun leiders bij hun leven ver-eerd, maar hun nagedachtenis in veel ver-waarloosd!

Groen van Prinsterer, Kuyper, Colijn!

Wij hebben Schilder hoog geacht, en terecht! Laten wij zijn nagedachtenis niet verwaarlozen, opdat wij niet in strijd komen met het Bijbelwoord **Houdt Uw voorgangers in gedachtenis, die het Woord Gods tot u gesproken hebben; let op het einde van hun wandel en volgt hun geloof na.** (Hebr. 13 : 7).

G. PUCHINGER.

ONTMASKERING VAN HUICHELAARS

De vrome gezindheid jegens God neemt de eerste plaats in in het leven, doch daar de huichelaren de onderhouding der eerste tafel dikwerf veinzen, is de tweede beter geschikt om iemand te toetsen.

CALVIJN.

techniek slechts één aspect van de werkelijkheid vertegenwoordigt. In dat opzicht staat het technische vormingsaspect tussen de andere aspecten van de geschapen werkelijkheid in. We hebben slechts te maken met een grote uitbreiding van het rijk van de technische dingen.

Uit de geologie weten we dat er tijden zijn geweest waarin het plantenrijk en andere tijden waarin het dierenrijk zich sterk over de aarde heeft uitgebreid. De ijstijden zou men kunnen beschouwen als een periode waarin het rijk van de mineralen, en met name dan van het ijs, de aarde heeft bedekt. De mens heeft strijd gevoerd tegen de zee, tegen de wilde beesten en het woekerende oerwoud. Thans leven we in een periode waarin het rijk van de door menshand gevormde technische dingen een buitengewoon grote uitbreiding op aarde en wellicht ook daarbuiten, verkrijgt. Ieder die in een neonverlichte stad de rijen geparkeerde auto's ziet en de straaljagers hoort gieren, komt tot zulk een conclusie. Maar daarmee is slechts weinig gezegd van de geschapen werkelijkheid met zijn vele aspecten.

De Wijsbegeerte der Wetsidee onderscheidt verschillende aspecten. Men kan een staaf scheerzeep zien als een product van de chemische industrie. Maar daarmee is deze concrete staaf scheerzeep niet bekeken. De fabricage is bijvoorbeeld geheel ondergeschikt aan het doel. Goed schuim moet goed scheren mogelijk maken om aan de eisen van de herenmode te voldoen. Mode is geen technische maar een sociale zaak, zodat de scheerstaaf ook vanuit het sociale aspect kan worden gezien.

Aan de staaf zelf onderscheiden we een getalsaspect (één staaf, tien staven, een deels verbruikte staaf), een ruimtelijk aspect (een ronde cylinder vorm en geen driekantige staaf) en een natuurkundig-chemisch aspect (zeep en geen plastic). In de overige aspecten van de werkelijkheid kan een scheerstaaf slechts fungeren doordat er gebruik van wordt gemaakt.

Bijvoorbeeld: een scheerstaaf kan wel geuren, want dat is een chemische eigenschap van geparfumeerde zeep. Maar deze staaf kan niet ruiken, want dat is een zintuigelijke activiteit. Speelt de scheerzeep dan geen rol in het zintuigelijke gevoelsaspect? Zeker wel, maar dan doordat de mens er gebruik van maakt. De staaf geurt onafhankelijk ervan of iemand hem ruikt (natuurkundig-chemisch aspect). De staaf kan niet ruiken, maar wel geroken worden (gevoelsaspect). In het technische aspect kan de staaf niet vormen, maar is zij wel degelijk gevormd. In het economische aspect kan zij geen eigen prijs bepalen, maar heeft zij wel een eigen prijs.

Dat het technische slechts één aspect is van de werkelijkheid blijkt ook duidelijk omdat bijna al de opgenoemde door de techniek vervaardigde voorwerpen een plaats hebben in het sociale verkeer van het gezin, omdat ze alle een economische waarde hebben, alle een getalsaspect, een ruimtelijk- en een natuurkundig-chemisch aspect.

Indien men inziet dat het technische slechts één aspect van de werkelijkheid betreft en dat het in deze tijd slechts gaat om een grote expansie van het rijk van de technische dingen, dan kan men de hedendaagse problematiek van techniek en samenleving nuchter onder ogen zien.

J. STELLINGWERFF.

Fundamentele vragen

V

DE TECHNISCHE ONTWIKKELING

Met het probleem van de techniek krijgen de mensen steeds meer te maken. Wie naar de zin van het leven en al het bestaande vraagt komt op het niveau van de eerste bezinning reeds de techniek tegen.

Indien men wakker wordt, zich wast en thee zet heeft men reeds gebruik gemaakt van de drie technische voorzieningen, die vrijwel iedereen, althans in de stad, ten dienste staan: water, electriciteit en gas. Bij het gebruik van zeep, schoensmeer en margarine denken we aan de chemische industrie. Bij het verlaten van ons bed en het aankleden zien we voor ons de talrijke textielfabrieken van dekens en kleding. De hoogovens met hun roodgloeiend vloeibaar staal, waren nodig voor het maken van de scheermesjes, het fornuis, de pannen en het bestek. De N.V. Philips leverde waarschijnlijk onze lampen en de radio, die om acht uur het nieuws uitzendt. We zijn omringd door de producten van de baksteen-, cement-, hout-, glas-, meubel- en linoleumindustrie. De levensmiddelenindustrie verzorgde het meel en de gist voor het brood, de thee en de suiker, de jam en de kaas. Vaak komt de melk niet van de koe maar van de fabriek, in flessen, gepasteuriseerd en met een veranderde samenstelling. Zelfs de eieren werden gewogen, gerubriceerd en gestempeld. Na het eten stappen velen op de fiets of in een van de vele producten van de auto-industrie. En dan hebben we nog niet gedacht aan de schoenfabrieken die gebruik maken van de leer- en de rubberindustrie, aan de vervaardiging van horloges, vulpenpen, spelden, boordeknoopjes, wastafels, closetpotten,

aan de munt en de drukkerij van het ochtendblad. In dit laatste kunt U dan lezen over kernenergie en ruimtevaart, over de automatische fabriek en de nieuwste ontwikkelingen op het terrein van het menselijke contact: telefoon, radio, radar, televisie, langspeelplaten en bandrecorder. Om nog maar niet te spreken van de enorme techniek die ten dienste staat van de medische wetenschap.

Karl Marx die aan het begin van deze ontwikkeling stond, heeft het maken tot de kern van het leven verheven. Bij hem is de techniek het doel van de wetenschap. Zijn filosofie is de filosofie van de arbeid. De techniek heeft daardoor religieuze betekenis gekregen; de verlossing van het leven wordt van de technische ontwikkeling verwacht. De Sowjetstaat is de macht die deze religie representeert.

Hiertegenover staat de religie die de menselijke vrijheid predikt en die de macht van de techniek vreest. De techniek zou de massamensen veroorzaken, die alle vrijheid mist. De technische robot verslaat de vrije mens. De ontwikkelde krachten lopen de mens uit de hand. De techniek en religie van de Sowjets bedreigt de vrije wereld.

In deze situatie wijst de Wijsbegeerte der Wetsidee allereerst het religieuze grondmotief aan, die deze problematiek beheerst. Maar dan wordt nuchter opgemerkt dat de

„OPBOUW” wil meewerken tot „de opbouw” van het gereformeerde leven; tracht het blad daarom in ruime kring bekend te maken!

WENKEND PERSPECTIEF¹⁾

De Hoofdredacteur van het Vrije Volk, de heer Voskuil heeft op 19 oktober 1957 in zijn gebruikelijke socialistische commentaar critiek geuit aan het adres van hen, die alle overheidsinmenging op sociaal en economisch gebied afwijzen. Volgens de heer Voskuil wordt alle ingrijpen van de overheid in de maatschappij door deze lieden op propagandistische wijze voor collectivisme uitgemaakt. De enige reden voor deze wijze van optreden ligt volgens de heer Voskuil hierin, dat men geen belasting wil betalen. Dit zou de enige reden zijn waarom men terug wil naar de toestand van totale overheidsonthouding op sociaal en economisch gebied; dus niet zozeer de overheidsinmenging als zodanig, maar de belastingbetaling, die nodig is om dit overheidsoptreden te bekostigen of mogelijk te maken is de enige reden om overheidsinterventie af te wijzen.

Door dit zaterdagavondpraatje van de heer Voskuil is weer eens duidelijk geworden hoe leerzaam het is om op kritische wijze naar het socialistische kamp te luisteren. Men is daardoor mede in staat om zijn critiek zodanig te formuleren, dat zij „to the point” is. Wij moeten derhalve ervoor waken om het socialisme, waarin de intentie te bespeuren is om zoveel mogelijk bevoegdheden en functies aan de staat te trekken, te bestrijden door te gaan betogen, dat wij streven naar zo weinig mogelijk overheidsinmenging. Dit is de principiële zwakte van bladen als Burgerrecht. Burgerrecht is uitermate leerzaam door zijn betogen welke fatale gevolgen op sociaal- en economisch gebied deze of die bepaalde overheidsmaatregel heeft. Echter dit mag voor ons hoogstens illustratiemateriaal zijn zij een betoog, dat van een principiële karakter behoort te zijn. Wanneer wij op een liberale wijze alle overheidsoptreden op sociaal en economisch gebied afwijzen omdat dit zo lastig is voor het optreden van de ondernemers dan blijven wij vertoeven in het zelfde materialistische vlak als waarin de socialistische zich bevinden. Ons betoog zal dan ook maar niet een tussenvoegsel moeten aangeven tussen de socialistische economische politiek en de liberale leer van de totale staatsonthouding, maar wij moeten ons uit dit materialistische vlak verheffen en een geheel eigen principiële benadering geven van de taak van de overheid op sociaal- en economisch gebied en wij willen dit heden doen aan de hand van het jongste boek van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen met zijn verlokkelijke titel: „Wenkend Perspectief”.²⁾ Dit boek met zijn 370 bladzijden is geschreven onder verantwoordelijkheid van het wetenschappelijk bureau van het N.V.V. De reden voor het verschijnen is de volgende: op het 19e congres van het N.V.V. in 1952 was ook een rapport uitgebracht en wel het „Welvaartsplan”. Men had toen niet voldoende aandacht kunnen besteden aan de vraagstukken van inkomens- en vermogensverdeling. Daarom heeft het verbondsbestuur het wetenschappelijk bureau opgedragen om in aansluiting aan het welvaartsplan de vraagstukken van inkomens- en vermogensverdeling alsnog in studie te nemen en de wegen aan te geven waarlangs de verdeling op zo rechtvaardig mogelijke wijze zou kunnen plaats vinden. Op het 21e congres in 1956 viel het besluit om het onderzoek naar de mogelijkheden tot correctie van de inkomens- en vermogensverdeling voort te zetten en globale voorstellen voor een rechtvaardiger verdeling van inkomen en vermogen te formuleren.³⁾

Het wetenschappelijk bureau van het verbond werd ten behoeve van een zo breed mogelijke voorlichting nog met een aantal deskundigen uitgebreid en het resultaat ligt thans voor ons.

In een artikel als dit is het slechts mogelijk om een globaal overzicht te geven van dit boek, dat zoals reeds vermeld 370 bladzijden compact geschreven tekst bevat. In dit verband menen wij te kunnen volstaan met een voorstelling te geven van de algemene principia, die aan het rapport ten grondslag

liggen en dan daarna onze eigen visie te laten horen.

Eerst nog even iets over de titel „Wenkend Perspectief”. De pers, die beschouwingen aan dit rapport wijdde heeft dit rapport genoemd Stormsein, Wenkende Afgrond, Wenkende Catastrophe, Wijkende Horizon, Fata Morgana en men begrijpt, dat deze titels stammen uit het kamp van hen, die nu niet bepaald sympathiek tegenover het N.V.V. staan.

Om het uit te drukken met de woorden van de directeur van het Wetenschappelijk bureau, Drs. Hessel, op het buitengewone congres, dat aan dit rapport was gewijd: het is typerend voor het denken van de critici van dit rapport, dat dit zich beweegt langs de lijnen van de vrije verkeershuishouding van het kapitalisme naar de centraal geleide huishouding van de totalitaire politiestaat. . . . Drs. Hessel ziet in deze critiek een tijdverschijnsel, n.l. de angst voor de toekomst, zoal niet ongeremde verzetsdriften tegen de vakbeweging.⁴⁾

Zoals gezegd werd dit rapport besproken op een buitengewoon congres van het N.V.V., hetwelk op 4 en 5 oktober 1957 in het N.V.V. huis in Utrecht werd gehouden. In de vorm van een resolutie werd dit rapport met algemene stemmen aanvaard als uitgangspunt voor de sociaal-economische politiek van het N.V.V. In deze resolutie wordt het verbondsbestuur opgedragen om als uitvloeisel van de medeverantwoordelijkheid van het verbond voor het welzijn van het Nederlandse Volk, op basis van de inhoud van dit rapport met kracht te streven naar een rechtsorde en dan zonder aanzien des persoons. Verder werd nog in de resolutie vastgesteld, dat in de achter ons liggende periode van stijgende productie, hervormingen in het maatschappelijk bestel op toenemende weerstand stuiten. Het verbond achtte deze hervormingen wenselijk en daarom wordt diepe verontrusting uitgesproken over de ontwikkeling van het welvaartspeil der lagere inkomensstrekkers en worden ook daarom met te meer klem de werknemers van Nederland opgeroepen om door versterking van het N.V.V. bij te dragen tot de verwezenlijking van de rechtsorde, welke in Wenkend Perspectief wordt bepleit.⁵⁾

Welke is nu die rechtsorde, die in dit rapport wordt bepleit?

Wij vinden dit voornamelijk beschreven in de hoofdstukken 2 en 3, terwijl in de overige hoofdstukken een nadere concretisering van de nagestreefde rechtsorde voor de verschillende inkomenscategorieën wordt gegeven.

Het streven van de vakbeweging, zo klinkt het in hoofdstuk 3, par. 2 is primair gericht op verhoging van het aandeel van de werknemers in het nationale inkomen. De vraag of de vakbeweging uit een oogpunt van rechtvaardigheid juist handelt, wanneer zij naar een zo hoog mogelijk aandeel voor de werknemers in het nationaal inkomen streeft wordt voorwaardelijk bevestigend beantwoord. Het rapport stelt n.l.⁶⁾ dat de vakbeweging alleen dan gerechtigd is zich bij haar streven naar een zo hoog mogelijk loonaandeel op overwegingen van rechtvaardigheid te beroepen, wanneer vaststaat 1e. dat het loonaandeel hoger zou zijn dan thans, indien er nauwelijks of geen onrechtvaardige inkomens- en bezitsverschillen zouden bestaan en 2e. wanneer het streven naar een zo hoog mogelijk loonaandeel in samenhang geschiedt met een streven om de oorzaken van het te lage loonniveau, namelijk onrechtvaardige inkomens- en vermogensverschillen, weg te nemen.

De vakbeweging streeft, zo klinkt het, naar omverwerping van de bestaande categoriale verdeling van het inkomen, omdat deze verdeling om redenen van rechtvaardigheid niet strookt met de verdeling van de bevolking over de verschillende categorieën. Men meent uit de vergelijking hiervan, dus van de bestaande categoriale verdeling van het nationale inkomen zoals looninkomen, ondernemersinkomen, renteinkomen, huurinkomen etc., met de verdeling van de bevolking over deze categorieën een norm te kunnen afleiden. Wanneer men zich realiseert, zo zegt het

rapport⁷⁾, dat de zeer omvangrijke interne besparingen, de beslist niet geheel afwezige monopolie-achtige inkomens en in het algemeen het inkomen uit bezit van productiemiddelen, bij de bestaande onjuiste vermogensverdeling praktisch geheel onder het aandeel van de zelfstandigen in het nationale inkomen kunnen worden gerekend, staat het wel vast, dat het aandeel van de werknemers in deze verdeling tussen productieve groepen uit een oogpunt van rechtvaardigheid relatief te laag is. Voor de totstandkoming van het nationaal product worden van de werknemers immers relatief zwaardere offers gevraagd. U ziet het, het werknemersinkomen staat centraal en alleen voor zover daarvoor binnen het raam van de rechtvaardigheid en doelmatigheid ruimte is, wordt slechts met de gerechtvaardigde verlangens van andere productieve groepen rekening gehouden. Men realiseert zich evenwel in het rapport⁸⁾, dat steeds weer loonsverhogingen en dan boven een bepaalde grens tot evenredige prijsstijgingen leiden. Daarmede zou het streven naar loonsverhoging leiden tot een reële vermindering van koopkracht van hen, die min of meer vaste geldinkomens trekken. (Dus de zgn. vergeten groepen). Verhoging van het loonaandeel is daarom tot een probleem geworden waarvan de oplossing mede bij de inkomens van de andere productieve groepen moet worden gezocht. De loonpolitieke vragen voeren daarom de vakbeweging naar de problemen van prijs- en kartelpolitiek, prijspolitiek in de landbouw, huurpolitiek, rentepolitiek, het inkomen van de onderneming en de middenstandspolitiek. Er moet volgens het rapport worden nagegaan in hoeverre bij de diverse trekkers van inkomens bepaalde onrechtvaardige inkomenselementen — met daartoe geëigende instrumenten kunnen worden gecorrigeerd.⁹⁾

Men acht het in dit verband belangrijk de aandacht te vestigen op de prijspolitiek. Er is n.l. een prijsverstarring te constateren. Deze leidt er namelijk toe, dat bijv. productiviteitsstijgingen nauwelijks of niet in prijsverlagingen aan de consument worden doorgegeven. Een actieve prijspolitiek zal de voorkeur moeten geven aan een, met een productiviteitsverhoging, overeenkomstige prijsdaling, omdat door loonsverhoging aan de niet-productieve (vergeten) groepen bemoeilijkt wordt in de welvaartsstijging te delen.¹⁰⁾

De vraagstukken van economische mededinging en de kartelpolitiek worden mede belangrijk geacht. Deze monopolistische machtsconcentraties wentelen namelijk vaak de door de vakbeweging verkregen loonsverhoging op de consument af.¹¹⁾

Bij het inkomen van de zelfstandigen moet er rekening mede gehouden worden, dat men het loonaandeel ten opzichte van deze groepen niet zonder meer uit rechtvaardigheidsoverwegingen kan ootrekken. Utiliteitsoverwegingen zijn de oorzaak hiervan, want de investeringen, welke noodzakelijk zijn voor de economische ontwikkeling worden vooral uit het inkomen van deze zelfstandigen gefinancierd. Echter men moet niet denken, dat men bij deze utiliteitsoverwegingen blijft staan, want deze vinden hun enige rechtvaardiging in de bestaande maatschappelijke organisatie. Naar de mate, dat de investeringen namelijk minder doelmatig geschieden moeten de werknemers zich beperkingen opleggen en daarom zullen de werknemers moeten verlangen dat de investeringen zo doelmatig mogelijk geschieden. Het enkele feit van de beperking op zich zelf vormt reeds een grond voor een zekere mate van medezeggenschap in het beheer en opbrengst van deze investeringen. Naarmate de doelmatigheid kan worden vergroot zal het aandeel van de zelfstandigen in het nationale inkomen ten gunste van de arbeiders verhoudingsgewijs kunnen afnemen. Alhoewel het dus noodzakelijk is om thans het inkomen van de zelfstandigen voldoende ruimte te laten behouden teneinde de gewenste maatschappelijke investeringen veilig te stellen, dienen er gerichte maatregelen genomen te worden opdat er een einde komt aan de onvoldoende maatschappelijke verplichtingen van deze zelfstandigen. Het is een sociaal probleem, zo stelt het rapport, dat de zelfstandigen van

¹⁾ Verslag van een lezing gehouden voor het G.S.E.V. afd. Rotterdam op 24 oktober 1957

²⁾ Uitgave N.V.V. Amsterdam 1957

³⁾ t.a.p. blz. 5-6

⁴⁾ N.R.C. 7 oct. 1957

⁵⁾ N.R.C. 7 oct. 1957

⁶⁾ t.a.p. blz. 32

⁷⁾ t.a.p. blz. 32

⁸⁾ t.a.p. blz. 33

⁹⁾ t.a.p. blz. 33

¹⁰⁾ t.a.p. blz. 34

¹¹⁾ t.a.p. blz. 34

hun inkomen meer consumeren en tekort doen aan de op hun inkomen rustende maatschappelijke investeringsplicht.¹²⁾

De zin van het steeds meer zelfstandig worden van de onderneming ligt in de scheiding, die daardoor wordt bereikt tussen enerzijds het inkomen van de onderneming als financieringsbron voor de investeringen en anderzijds het inkomen als consumptiebron. Voorzover het nu onmogelijk is om een dergelijke scheiding in onvoldoende mate door te voeren — met name is deze scheiding bij de persoonlijke onderneming moeilijk doorvoerbaar — moet langs andere wegen naar een oplossing gezocht worden. Via bezitsverdeling en vergroting van de spaarcapaciteit en stimulering van de spaarneiging zullen de werknemers meer gaan deelnemen in het proces van sparen en investeren. Hierdoor wordt hun mogelijke loonaandeel versterkt en de maatschappelijke investeringen worden veilig gesteld ondanks een geringer aandeel van de zelfstandigen in het nationaal inkomen. Daar waar de scheiding tussen het inkomen van de zelfstandigen en de investeringen moeilijk realiseerbaar is — dus in de persoonlijke onderneming — moet naar andere instrumenten gezocht worden. Bijv. van fiscale aard. Aan de investeringsaftrek, welke de bestedingen in de richting van investeringen verschuiven, dient in dit opzicht een positieve waarde te worden toegekend.¹³⁾

Behalve in de verdeling van het nationaal inkomen tussen arbeiders en de andere productieve groepen wil het rapport ook nog aandacht besteden aan de verdeling van de

loonsom tussen de werknemers onderling. Een rechtvaardige verdeling van deze loonsom zal volgens het rapport bereikt worden indien er voldoende mobiliteit of wel bewegelijkheid is. Hierdoor zullen bepaalde inkomensverschillen, die niet tot een verschil in prestatie te herleiden zijn, veranderen. De juiste man zal dan steeds op de juiste plaats en tegen het juiste loon tewerk gesteld worden. Daar deze mobiliteit niet vanzelf ontstaat dienen middelen beraamd te worden, die hetzij de mobiliteit vergroten, hetzij de uitgrek aan mobiliteit voortvloeiende inkomensverschillen doen verdwijnen, althans verminderen. Als belangrijke oorzaak van het gebrek aan mobiliteit kan het gemis aan gelijke opleidingskansen worden genoemd. De democratisering van het onderwijs, of wel gratis ter beschikking stellen van alle soorten onderwijs kan voor dit probleem als oplossing worden gezien.¹⁴⁾

Het rapport geeft in de volgende hoofdstukken een nadere concretisering van de mogelijkheden tot verdeling van het nationale inkomen. Het is natuurlijk onmogelijk om dit alles in deze kolommen verder weer te geven. De gehele herverdeling van het nationale inkomen blijft het rapport bezien vanuit de grenzen, die aan de verhoging van het arbeidsaandeel hierin zijn gesteld. Evenwel komt toch overal om de hoek de wens om bepaalde grenzen te doorbreken.

R'dam, dec. 1957.

Drs. J. PLANDSOEN.

¹²⁾ t.a.p. blz. 35—38

¹³⁾ t.a.p. blz. 38

¹⁴⁾ t.a.p. blz. 39—40

PERSSCHOUW

In de Hervormde Kerk

In „Kerk en Wereld”, het weekblad van de vrijzinnigen in de Ned. Herv. Kerk schreef Dr. A. de Wilde het volgende:

„...De Gereformeerde Bond blijft de spreektrampet van het conservatisme. Dat is eigenlijk nog te mooi gezegd. Conserveren is vasthouden. Deze bond wil met volle kracht achteruit naar de 17e eeuw. Zij is de belichaming van de angst voor al wat nieuw is. De grote taak van de Hervormde kerk (en van elke Kerk) is, in geloof voortdurend deze angst overwinnen.

Het kerkelijk gesprek werd voortgezet. In Apeldoorn en Arnhem werden de vrijzinnige predikanten erkend. Te Delft, Sneek, Bolnes, Den Haag en elders waren steeds weer ernstige trubbels. Het miserabele in zo'n foutlopend kerkelijk gesprek is dit: de rechtzinnigheid probeert de vrijzinnigen naar zich toe te trekken. Men brengt formuleringen op tafel die met een flinke orthodoxe saus overgoten zijn, en verzoekt de vrijzinnigen om met deze gerechten samen de broedermaaltijd te houden. Wat onder de saus zit, is meestal wel eetbaar, maar... de saus! Wij begrijpen de positie dezer koks wel, zij willen goed laten zien dat ze, ondanks het overleg met de linkse broeders, zelf rein van alle vrijzinnigheid zijn, maar het slaat de feiten in het gezicht om te doen alsof nu alles werkelijk „één pot nat” is in de Hervormde Kerk.

Men zal er toe moeten overgaan om te erkennen, dat onze kerk nu eenmaal een polyfonie is, en men zal moeten leren daar blij mee te zijn!”

Inderdaad, dat hoort tot het wezenlijke van het lid-zijn der Ned. Herv. Kerk: het blij zijn met de polyfonie - juist gezegd kakofonie - welke daaruit voortdurend opklinkt.

En voorts: de Geref. Bonders worden daarin nooit aanvaard zoals ze zijn. Ze worden alleen aanvaard als mensen die van het hun wezenlijk eigene moeten bevrijd worden. Aanvaard worden alleen zij, die plezier hebben in de polyfonie. Of anders gezegd: wie de „modaliteiten” erkennen. Want wie zich tot deze hoogte heeft opgewerkt heeft eigen geloofsovertuiging juist voldoende gerelativeerd om haar krachteloos te doen zijn.

Hoe Prof. Dijk de jeugd voorlicht

In „Jong Gereformeerd”, het blad van de synodale Jeugdbonden, schrijft Prof. Dijk over: Taak, roeping en toekomst der Gereformeerde Kerken. In een intermezzo gaat hij in op de vraag van een van zijn lezers of de

confessionele beslissingen van 1943 wel goed waren. De jongelingen en jonge dochters ontvangen nu het volgende professorale antwoord op de gestelde vraag.

1e. De Synode van 1939/1942 had in de aanhangige kwesties beslissingen genomen, die grote bevrediging gaven, en waarover toen — nog — Ds. Veenhof een dankbaar artikel schreef.

2e. Ondanks deze bevrediging dienden Prof. Greijdanus en Ds. D. van Dijk op de synode van '43 gravamina¹⁾ in tegen de beslissingen van 1905, (die N.B. meer dan dertig jaren zonder bezwaren waren gehandhaafd), op welke gravamina de synode een antwoord moest geven.

3e. Dit antwoord is gegeven in de beslissingen van 1943, wier origine enkel en alleen ligt in de indiening der genoemde gravamina, welke besluiten aangevuld werden met de bekende verklaring van nov. 1943, waardoor de bezwaren van Ds. van Dijk nagenoeg verdwenen.

4e. Tegen de besluiten van 1943 kwamen echter toch bezwaren in, waarover een buitengewone synode in februari 1946 gehandeld heeft, en om deze bezwaren weg te nemen is de zogenaamde vervangingsformule opgesteld, die voor zeer velen tot een „verlossing” is geweest.

Zo is de gang van zaken.

Er is dus geen sprake van een „formuleringskooft” van onze synoden. Zij werden geroepen om ja of nee te zeggen en de bezwaarden tegemoet te komen, en zij hadden weet ik hoeveel willen geven, indien al deze moeilijkheden haar nooit waren voorgelegd; het ging om die zaken en niet om Prof. Schilder persoonlijk, al dwong zijn wijze van optreden de synode (en dit vond ze zelf het ellendigste) tot ingrijpen.

Ik wil bij dit diepgaande stuk de volgende opmerkingen maken:

1. Waarom vertelt Prof. Dijk nu eens niet precies waar de dogmatische schoen wrong? Waarom schrijft hij niet, dat de bezwaarde en vrijgemaakte broeders niets anders leren dan dat de doop naar zijn substantie, zijn aard, zijn inhoud voor alle dopelingen volkomen gelijk is? Dat, om met Calvijn te spreken, de doop alle dopelingen „gelijke” toekomst? Of, anders gezegd: dat het wezen, de aard, de inhoud, van de doop volstrekt onafhankelijk is van de gesteldheid van hen die hem ontvangen?

2. Waarom vertelt hij niet, dat de synoden der veertiger jaren juist de „vrede van 1905” hebben vernietigd door te verdoemen wat naar uit ten treure is aangetoond én vóór en ná 1905 als goed gereformeerd alom

KRITISCHE KRABBELS

Er zijn mensen die wonderlijk met geld omspringen. Met eigen geld of met geld van een ander. Iemand speelde het klaar om in een paar jaar een paar miljoen er door te jagen. Hij speelde de grote meneer van gestolen geld! In de buurt van Keulen — zo las ik ergens — werden stofzuigers en radio's naar „Ome Jan” gebracht, omdat de eigenaars (of afbetalers?) goede sier wilden maken tijdens het carnaval. De wereld is vol van vreemde „rentmeesters”. Soms ben ik bang, dat het met ons rentmeesterschap ook niet al te best staat.

Er werd ergens een preken-serie uitgegeven, maar de uitgave moest worden stopgezet, omdat verscheidene intekenaren aan hun verplichtingen niet voldeden. Dat gebeurde niet in de wereld, maar in de kerk. Verder las ik van een krant, die niet aan uitbreiding kon denken, mede omdat sommige abonnees hun abonnementsgeld niet op tijd betaalden. Er zijn verenigingen die een noodlijdend bestaan voeren, terwijl er geen geldgebrek zou zijn, als leden of oud-leden maar trouw waren in het voldoen aan hun verplichtingen. We gaan er met trouw in ons rentmeesterschap dunkt mij niet op vooruit.

Er was eens een arm gezin. Vader bracht zaterdag een gulden of vier thuis. Dat was eigenlijk veel te weinig om behoorlijk van rond te komen. Maar moeder-de-vrouw moest het er een week mee doen. Zij aan het rekenen: zoveel voor kerkcenten, zoveel voor schoolgeld, zoveel voor brood enz. enz. Maar als ze iets boven de begroting kwam, dan werd er in de lijst geschrapt. Dan zondag maar geen suiker in de koffie of heel de week maar geen zout in de pap. „Ik moet geen cent achter komen, want ik haal het nooit weer in”, was haar gezegde.

Er was eens een man, die een wissel moest betalen. De datum stond op de kalender aangestreept. Het geld lag klaar in de kast. Maar de sleutel van de kast raakte zoek. De man zocht de hele morgen, 't huis werd om zo te zeggen „met bezemen gekeerd”, want die sleutel moest voor de dag komen. Waarom was daar zo'n haast bij? Wel, die wissel moest betaald worden! De sleutel werd niet gevonden. Toen de wisselloper kwam, had de winkelier een hoofd „als een biet”. Hij „kreeg er haast wat van”, toen hij moest zeggen, dat hij de wissel niet kon betalen. De wisselloper wist wel, dat de zaak in orde was. Het zat hier wel goed. Maar 't verhaal maakt duidelijk, dat men het een schande vond als men aan z'n verplichtingen niet voldeed!

Ik zou meer voorbeelden kunnen noemen. Men maakte niet graag schulden. Een christenmens moest op tijd betalen. Op afbetaling kopen was er niet bij. Men sprong niet verder dan de polsstok lang was.

Wanbetalers kwamen op de zwarte lijst. Durfden ze niet te leven? Jawel, maar niet van andermans geld! En niet van toekomstige inkomsten. Ze gaven voor kerk en school en armen. Zonder te hopen op een gokje. Ze waren trouw in het kleine. En dat is dunkt mij naar Lucas 16:10.

FRATER.

in de gereformeerde kerken werd verkondigd?

3. Waarom vertelt hij niet, dat de gravamina loskwamen, toen uit de officiële toelichting der synode bléék, dat „1905” in feite door de synode van 1942 om hals was gebracht?

4. Waarom vertelt hij niet, dat de synode van 1943 en 1946 naar eigen woorden de vroegere synodale manipulaties zij het met veel omhaal van woorden, zakelijk geheel hebben gehandhaafd.

5. Waarom vertelt hij zijn jongens en de meisjes niet, dat momenteel de leeruitspraak envan 1943 en 1946 in zijn kerken alom publiek worden verworpen en verfoeid en dat wie dat doen niet meer uit het ambt en de kerk worden geworpen?

6. Waarom vertelt hij zijn opgroeiende kerk niet, dat blijkens de feiten zijn kerken en de synoden daarvan door deze publieke verwerping der leeruitspraken toe te laten

duidelijk, wel metterdaad, uitspreken, dat ze niet **ménen**, wat zij reeds zo dikwijls over de leer hebben uitgesproken en dat ze permanent de zonde bedrijven van het hanteren van tweeërlei maat en tweeërlei weegsteen?

7. Waarom vertelt hij niet, dat aan de Vrije Universiteit het dogmatisch standpunt der vrijgemaakten momenteel onaangevochten kan worden verdedigd?

8. Voorts noteren we, dat Prof. Dijk hier verzekert, dat het de synoden van 1942 en 1944 ging om de zaak van de leer en niet om Prof. Schilder persoonlijk. Anderen, velen, zeiden dat het **niet** om de leer ging maar om het een halt toe roepen aan een „factie” en, om woorden van Prof. Brillenburg Wurth te gebruiken, dat de duivel er ter onzaliger ure die leeruitspraken tussen heeft geworpen!

9. Ten slotte als Prof. Dijk weten wil hoe het met „1905” en zo zit, dan willen we hem verwijzen naar wat ik daarover schreef in „Een herder... een kudde”. Ik heb nog nooit iets gelezen, dat op een werkelijke bestrijding daarvan leek.

C. V.

KERKNIEUWS

CONFERENTIE ZENDENDE KERKEN

Op donderdag 20 februari 1958 is de tweede conferentie gehouden van de zendende kerken in de Plantagekerk te Zwolle.

Roepende kerk was dit jaar de gereformeerde kerk van Zwolle.

Mede aanwezig waren naast afgevaardigden van de zendende kerken of combinaties van zendende kerken enkele broeders van het bestuur van Mesoz.

Het presidium berustte bij ds C. G. Bos van Zwolle.

Nadat hij gelezen had Spreuken 16 : 1—9 en voorgegaan was in gebed, heette hij alle aanwezigen hartelijk welkom.

Als hoofddoel van deze conferentie noemde hij het met elkander spreken over de moeilijkheden, die ontstaan zijn in verband met de bijzondere noodtoestand in Indonesië en het elkander bemoedigen tot het werk, dat door de Here ons is opgedragen.

Allereerst is gesproken over het punt, waarover op de vorige conferentie ook reeds was gehandeld, namelijk over de mogelijkheid en de wenselijkheid van de uitgave van een gemeenschappelijk zendingsblad.

Bij de bespreking blijkt, dat hierover geen eenparigheid van gevoelen heerst. Nadat deze zaak van vele kanten bekeken is, wordt besloten, dat de kerk van Zwolle eerst eens informaties zal inwinnen op zo breed mogelijke basis over de kosten van de uitgave van zulk een blad.

Wanneer deze gegevens binnen zullen zijn, zal een eventuele volgende conferentie hierover zich nader beraden.

Bij het bespreken van de stand van het zendingswerk van onze kerken, wordt de blijdschap uitgesproken over het feit, dat ds M. K. Drost rustig voortgaan kan met zijn arbeid op Nieuw-Guinea en dat ds J. Vonkeman in goede welstand mocht aankomen op zijn terrein in Zuid-Afrika.

De kerk van Leerdam heeft een principebesluit genomen over de beroeping van een tweede missionair predikant voor Nieuw-Guinea. Voor het uitvoeren van dit besluit moet eerst nog een hechter financiële basis worden gelegd.

Voor wat de arbeid in Indonesië betreft, kan worden gemeld, dat ds C. van Kalkeren geen enkele hinder heeft ondervonden bij de uitoefening van zijn arbeid op Soemba en dat de zusters van Mesoz ook met blijdschap haar arbeid tot nu toe konden voortzetten.

Op West-Borneo is echter op dit ogenblik geen enkele missionaire dienaar des Woords werkzaam. Ds J. G. Agema is met verlof in Nederland en de beide beroepen dienaren des Woords hebben geen toegang tot Indonesië.

Lang wordt gesproken over de situatie in Indonesië en de eventuele kansen voor voortzetting van de arbeid aldaar.

Daar de toestand nog te onoverzichtelijk is, kunnen nog geen vaste richtlijnen worden gegeven.

Verschillende suggesties worden gedaan, die in de kring van de zendende kerken nader zullen worden onder de ogen gezien.

Voor de volgende conferentie wordt als roepende kerk aangewezen de kerk van Drachten.

De plaats van samenkomst zal dan weer Zwolle zijn en de datum, waarop deze conferentie zal worden gehouden, hangt af van de ontwikkeling van de gebeurtenissen, met name in Indonesië.

De kerk van Drachten ontvangt mandaat deze datum nader te bepalen, eventueel op instigatie van één of meer der andere kerken.

Besloten wordt nog, dat de kerken elkander op de hoogte zullen houden van belangrijke berichten omtrent de zendingsarbeid.

Nadat ds J. van Benthem in dankgebed is voorgegaan, sluit de praeses de conferentie.

Ds K. Deddens van Leerdam hoopt 1 maart per K.L.M. naar Paramaribo te vertrekken. Hij zal D.V. na Paramaribo, Venezuela, Curaçao, Aruba en Sabo bezoeken. Begin september hoopt hij weer in het Vaderland terug te zijn.

Kerkbouw. De gemeente van Avereest-Dedemsvaart besloot tot de bouw van een eigen kerkgebouw.

Instituering. De kerkeraad van Leerdam besloot in principe tot herinstituering van de kerk van Vianen.

Kerk en A.O.W. De classis Warffum besloot bij de e.k. Part. synode en meteen bij de e.v. Generale synode de volgende voorstellen in te dienen :

„De classis Warffum, in vergadering bijeen op woensdag 5 februari 1958, stelt u voor het volgende te overwegen en uit te spreken :

OVERWEGENDE

dat de Gereformeerde kerken het van ouds als haar roeping van Godswege gezien hebben om zelf te zorgen voor haar eigen dienaren des Woords, vanaf de dag hunner ambtsaanvaarding tot hun laatste levensdag toe (alsmede voorzover nodig voor hun weduwen en wezen), zie o.a. 1 Cor. 9 : 13 en 14, en de artikelen 11 en 13 K.O. ;

dat van ouds door deze kerken het gevaar gezien is van overheidsinmenging en dat gehele of gedeeltelijke financiële afhankelijkheid der kerk van de staat (rechtstreeks of indirect) steeds een bedreiging vormt voor het geestelijk leven en de geestelijke zelfstandigheid der kerk ; dat de A.O.W. voorzover zij daadwerkelijk ook de predikanten onzer kerken in haar regeling betreft aan deze financiële en geestelijke zelfstandigheid der kerk te kort doet, aangezien de predikanten (als regel) zelf geen eigen inkomsten of verdiensten hebben, maar krachtens schriftuurlijke inzetten zonder zorg van het evangelie moeten kunnen leven, zodat alle lasten, die op de predikanten gelegd worden, noodzakelijkerwijs op de kerken komen te drukken ; dat de volledige zorg voor de dienaren des Woords een integrerend onderdeel is van „den godsdienst en de uitoefening daarvan” ; en dat derhalve de A.O.W. op onrechtmatige wijze ingrijpt op de eigen zelfstandigheid der kerk, en daarmee in strijd komt, niet alleen met Gods Woord en met de geloofsovertuiging van de Gereformeerde kerken, maar ook met artikel 1 van de Wet tot regeling van het toezicht op de onderscheidene kerkgenootschappen van 10 september 1853, welk artikel aldus luidt : „Aan alle kerkgenootschappen is en blijft de volkomen vrijheid verzekerd alles wat hunnen godsdienst en de uitoefening daarvan in hunnen eigen boezem betreft, te regelen”.

SPREEKT UIT

1e. dat onderzoek dient te worden, eventueel door middel van een principiële procedure bij de onafhankelijke rechter of krachtens artikel 1 van de Wet tot regeling van het toezicht op de onderscheidene kerkgenootschappen niet zonder meer gesteld kan worden, dat de A.O.W. voor de kerken en haar predikanten niet geldt, gezien de blijvende garanties van genoemd artikel.

2e. dat zij zich tegelijkertijd óf daarna, eventueel door middel van haar deputaten tot correspondentie met de hoge overheid, wil wenden tot de bevoegde instanties of rechtstreeks tot de kroon, om aan deze de gewetensnood voor te leggen, waarin de kerken en haar dienaren door de A.O.W. worden gebracht, en haar dringend te verzoeken een dusdanige regeling in het leven te roepen, dat de predikanten vrijgesteld (kunnen) worden zowel van alle premie — als van alle daarvoor in de plaats gestelde belastingbetaling, en dan uiteraard ook geen recht kunnen laten gelden op enige uitkering krachtens de A.O.W.”

Adressen. Uithuizermeeden : H. Penninga, Tuinbouwweg B100 ;

's Gravenhage-Oost : G. Heine, Oostduinlaan 165, tel. 775354 ;

Oosterbeek : J. Blokhuis, Schelmseweg 13, Tel. 08307 - 2363.

Het bestuur der **Vereniging voor Christelijk Middelbaar Onderwijs te GRONINGEN** vraagt een leraar

Godsdienstonderwijs

in een volledige betrekking per
1 september a.s.

De Vereniging staat voor het onderwijs, in haar school te geven, op de grondslag der Gereformeerde beginselen, gelijk die uitgedrukt zijn in de Nederl. Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk aan de secretaris.

Namens het bestuur,
Drs. F. H. v. MEIJENFELDT, voorz.
E. R. WIGBOLDUS, Kzn., secr.,
Westerhaven 5-1b, Groningen.

VERLOOFD :

ADA KLEYNJAN

en

BERT DE LANGE

Schiedam, 1 maart 1958

Graaf Florisstraat 61

François Haverschmidtlaan 17.

Geef hen even een zetje!

TIMMERMAN, 60 jaar, zal gaarne belast worden met onderhoudswerk door **HUIS-EIGENAAR** of Fabrik te 's Gravenhage. Bereid tot het verrichten van aanvullende werkzaamheden, als ophalen van huur, enz. Getuigschrift en aanbeveling kerkeraad. Br. onder nr. 2, aan „**INTERMEDIAR**”, De Wetstraat 13, **ARNHEM**.

KANTOOR- en MAGAZIJNBEDIENDE, 28 jaar, gehuwd, in het bezit van diploma's: 3-jarige handelsavondschool, typen, cursus alg. ontw., rijbewijs, B.E., wegens gebr. aan orders ontsl., zoekt werkkring. Getuigschr. en aanbeveling kerkeraad. Br. onder nr. 5, „**INTERMEDIAR**”, Arnhem.

MACHINE-PERSER, 48 jaar, door opheffing van de zaak waar hij 18 jaar in dienst was, zonder werk, zoekt plaatsing in Stomerij voor pers-werk. Getuigschr. en aanbev. kerkeraad. Br. onder nr. 6, „**INTERMEDIAR**”, Arnhem.

INKOOP en BEVOORRADING. Als gevolg van de bestedingsbeperking komt br., 37 jaar, sinds 10 j. werkzaam in bekende industrie, zonder werk. Uit het getuigschr. blijkt, dat hij tot volle tevredenheid werkzaam was als ass. inkoper, en o.m. belast met de magazijnadministratie eh fakturenkontrolle. Dipl.: Mulo, boekhouden, middenstand en getuigschr. met eerv. verm. nijverheidsavondschool. Br. onder nr. 7, „**INTERMEDIAR**”, Arnhem.

PLUIMVEETEELT! Ik ben 40 jaar en in 't bezit van Middenstandsdiplooma, heb ervaring op 't gebied van pluimveeteelt en zoek plaatsing op **PROEFBEDRIJF** of **VERMEERDERINGSBEDRIJF**. Goede ref. en aanb. kerkeraad. Br. onder nr. 8, „**INTERMEDIAR**”, Arnhem.

ENSCHEDÉ. Wie heeft hier ter plaatse emploi voor 47 jarige broeder, die zich gaarne wil belasten met incassowerk, het bezoeken van winkeliers of iets dergelijks? Aanbeveling kerkeraad. Br. onder nr. 3, „**INTERMEDIAR**”, Arnhem.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij